

Düzenli Ordunun Kurulması

Mondros Mütarekesi'nin uygulanışıyla birlikte başlayan işgaller karşısında Türk milleti silahlı gruplar oluşturarak örgütlenmeye başlamıştır. Genel olarak Kuva-yı Milliye denilen silahlı direniş örgütleri düzenli ordu biçiminde olmayıp; tümen, alay, tabur ve bölük olarak sistemli bir şekilde yapılmış değildi. Kuvayı Milliye, kendi bölgesindeki halkın can, mal, ve namus güvenliklerini korumayı amaçlamıştır. Bu kuvvetler, Batı Anadolu ile Güney Doğu Anadolu ve Akdeniz bölgesinde oluşturulmuştu. Sivas Kongresi sırasında Batı Anadolu'daki Kuva-yı Milliye'nin bir kumandana bağlanması konusunda alınan karar, kongre adına Mustafa Kemal tarafından 9 Eylül 1919'da Ankara'daki Ali Fuat Paşa'ya bildirmiştir. Buna göre Ali Fuat Paşa, Batı Anadolu Umum Kuvayı Milliye Kumandanlığına getirilmiş ve o'nun Aydın Kuvayı Milliyesi'ne güçlü bir kumandan tayin etmesi de isteniyordu. Kuvayı Milliye'nin her türlü gereksinimleri bölge halkı tarafından çoğu kez de Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kanalıyla karşılanıyordu. Öte yandan Mustafa Kemal ile İsmet İnönü arasında yapılan görüşmelerde 1920 yılının Ocak-Şubat aylarında Ankara'da yapılan toplantılarda ordunun kurulması, büyük silahlı çatışmalara hazırlanılması kararları alınmıştır. 16 Mayıs 1920 tarihinde Büyük Millet Meclisi Hükûmeti aldığı kararla Kuva-yı Milliye'yi Müdafaa-i Milliye teşkilatına bağlıyor, ihtiyaçlarının hükümetçe karşılanacağını kabul ediyordu. 26.6.1920 tarihinde Mustafa Kemal tarafından Batı Cephesi Kumandanlığına Ali Fuat Paşa atanmış, bunu Adana Cephesi Kumandanlığı Selahaddin Adil'in atanması izlemiştir. Daha sonra Adana Cephesi Kumandanlığına 9 Aralık 1920 tarihinde İkinci Kolordu Kumandanlığına çevrilmiştir. Böylece Ankara Hükûmeti, cepheler oluşturarak hızla düzenli askerî örgütlenmeye yönelmiştir. Düzenli ordu kurulması konusundaki bu gelişmelerle birlikte "Kuvayı Milliye mi? Muntazam Ordu mu? Nizamî Kuvvetler mi? Mahalli Millis Kuvvetleri mi?" biçiminde ortaya çıkan düşünce ayrılıkları ortaya çıkmış, bunlar meclis içi ve dışı tartışmalara neden olmuştur. Düzenli ordunun subay ihtiyacını karşılamak amacıyla 1 Temmuz 1920 tarihinde Ankara'da Abidinpaşa Köşkü'nde çeşitli sınıf subay adayları talimgâhı açılmıştı. İstanbul'dan kaçıp gelen Kuleli Askeri Lisesi öğrencileri burada eğitilmiştir. 24 Ekim 1920 tarihinde Yunanlılara karşı yapılan Gediz Taarruzu'nun Çerkez Ethem Kuvvetleri (Kuvayı Seyyare)'nin tutumu nedeniyle kaybedilmesi, düzenli orduya geçiş konusunda dönüm noktası olmuştur. 8 Kasım 1920 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Batı Cephesi ikiye ayrılmış, kumandanlıklara İsmet (İnönü) ve Refet (Bele) beyler getirilmiştir. Bu yapılanmayla düzenli ordunun kurulmasında en büyük ve en önemli tepki Çerkez Ethem ve kardeşlerinden yani Kuva-yı Seyyare'den gelmiştir (bk. Çerkez Ethem Ayaklanması) . Çerkez Ethem ve kardeşleri Tefik ve Reşit Beyler cephe kumandanının emir ve komutasına geçmediler, birliklerinin (Kuva-yı Seyyare) düzenli orduya bağlanmasına karşı çıktılar. 23 Aralık 1920'de Ankara'dan gönderilen Nasihat Heyeti'nin Kütahya'da bulunan Çerkez Ethem ile yaptığı görüşmeden de bir sonuç çıkmadı. Bu sırada Çerkez Ethem'in ayaklanması üzerine, 27 Aralık 1920 tarihli hükûmet kararı çıkarıldı. Bu karar Kuva-yı Milliye'nin -bunun içinde Kuvayı Seyyare de bulunuyordu- ortadan kaldırılmasını öngörüyordu. Kuvayı Seyyare'ye karşı yapılan askerî harekât sonucunda Çerkez Ethem yenilmiş, kardeşleriyle birlikte Yunanlılara sığınmışlardı. Bu arada Çerkez Ethem ve kardeşleri Ankara İstiklâl Mahkemesi'nce suçlu bulunarak idama mahkûm edilmiştir. Diğer yandan Demirci Mehmet Efe'nin kuvvetleri de ortadan kaldırılmıştır. 16 Aralık 1920 tarihli baskınla kuvvetlerinin bir kısmı dağılan bir kısmı da ordu birlikleri içine alınan Demirci Mehmet Efe, 30 Aralık 1920'de teslim olmak zorunda kalmıştır.

İzzet ÖZTOPRAK

KAYNAKÇA

APAK, Rahmi, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**, İstanbul 1942.

ATATÜRK, **Nutuk**, Cilt 2, 13. Baskı, İstanbul 1973.

ÖZTOPRAK, İzzet, “Düzenli Ordunun Kuruluşu”, **Genel Kurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı İkinci Askerî Tarih Semineri**, Ankara 1985.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, C.I, TBMM Basımevi, Ankara 1980.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/duzenli-ordunun-kurulmasi/?pdf=3688> adresinden erişilmiştir